

درس ۱۳
جمعیت ایران

اگر تعداد افرادی که متولد می شوند بیشتر از افرادی که می میرند باشد جمعیت افزایش می یابد.

در چه صورت جمعیت
افزایش می یابد:

اگر تعداد افرادی که متولد می شوند کمتر از افرادی که می میرند باشد، جمعیت کاهش می یابد.

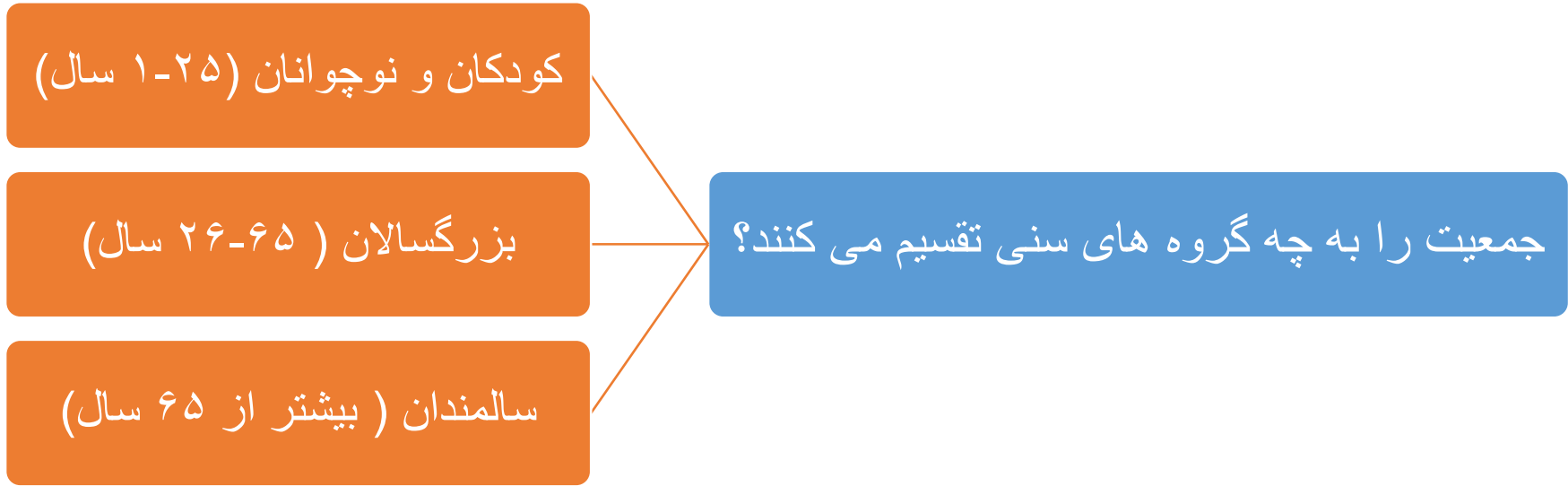
در چه صورت جمعیت
کاهش می یابد:

محاسبه رشد جمعیت کشورها نشان می دهد در برخی از کشورها رشد جمعیت زیاد است اما در بعضی از کشورها رشد جمعیت کاهش یافته است.

دلیل محاسبه رشد
جمعیت

در برخی کشورها مانند سوئیس و دانمارک تعداد زاد و ولدها کمتر از مرگ و میرها شده است، به این رشد، رشد منفی می گویند.

رشد منفی جمعیت :

• در این کشورها با کم شدن زاد و ولد ، جمعیت جوان کاهش و تعداد سالمندان افزایش می یابد و جامعه از نیروی جوان که می تواند کار کند و با فعالیت های اقتصادی و آموختن علم به پیشرفت کشور کمک کند، محروم می شود.

وقتی رشد جمعیت منفی می شود کشورها با چه مشکلاتی روبرو می شود؟

مسئولیت سرشماری جمعیت را به عهده دارد. این مرکز، اطلاعات مختلف مربوط به جمعیت را هر ۵ سال یک بار جمع آوری و در کتاب ها یا نشریات الکترونیکی منتشر می کند.

وظیفه مرکز آمار ایران چیست؟

فعالیت صفحه ۷۵

الف کم شدن نیروی جوان برای پیشرفت علم و تکنولوژی - کاهش نیروی فعال - کم شدن نیروی نظامی

ب جمعیت کودکان و جوانان

پ تامین نیازهای اقتصادی - افزایش تولید - افزایش نیروهای متخصص و پیشرفت علم و تکنولوژی

تراکم جمعیت

- به نسبت افرادی که در یک مکان زندگی می کنند تراکم جمعیت آن مکان می گویند.

تراکم جمعیت چگونه محاسبه می شود؟

- برای محاسبه ی تراکم جمعیت یک منطقه ، جمعیت آن منطقه را بر مساحت تقسیم می کنند.

چرا نواحی داخلی ایران جمعیت بسیار کمی زندگی می کنند؟

- در نواحی داخلی ایران به دلیل کمبود بارندگی ، آب و هوای گرم و خشک و خاک های نامساعد و شور جمعیت بسیار کمی زندگی می کنند .. مانند دشت لوت و دشت کویر

پرجمعیت ترین و پرتراکم ترین ناحیه کشور ما :

منطقه شهری تهران است. یعنی تهران و شهرهای کوچک و بزرگ اطراف آن. چون تهران پایتخت کشور است و در این شهر سازمان های مهم دولتی ، دانشگاه ها ، بیمارستان ها صنایع زیاد مستقر شده است.

درس ۱۴

منابع آب و خاک

انسان ها از منابع گوناگون برای :

• تامین غذا، پوشاک ، وسایل زندگی ، پخت و پز ، رفت و آمد و همه نیازهای دیگر خود استفاده می کند.

برای جلوگیری از کاهش یا به خطر افتادن منابع :

• باید راه های استفاده ی صحیح از منابع را یاد بگیریم.

به طور کلی آب مورد نیاز انسان از کجا تامین می شود؟

• از آب های سطحی (رودها) یا آب های زیرزمینی (چاه ، چشمه ، قنات) تامین می شود.

یکی از منابع مهم تامین آب شهرنشینان و روستاییان **رودها** هستند.

اغلب رودهای دائمی و پرآب ایران از کوه های **البرز** و **زاگرس** سرچشمه می گیرند.

چرا بیشتر رودهای ایران برای کشتیرانی مناسب نیستند؟

• رودهای پرآب ایران چون از شیب های تند کوهستانی جاری می شوند قابل کشتیرانی نیستند و فقط در بخشی از رود کارون می توان کشتیرانی کرد.

رودهای پر آبی که از کوه های البرز سرچشمه می گیرند و به دریای خزر می ریزند.

حوضه آبریز دریای خزر

رودهایی که از کوه های زاگرس با کوه های پراکنده داخلی سرچشمه می گیرند و به خلیج فارس و دریای عمان می ریزند.

حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان

رودهایی که به دریاچه ها و باتلاق های داخلی یا زمین های اطراف خود نقوذ می کنند.

حوضه آبریز داخلی

سه حوضه آبریز ایران

میزان مجاز مصرف آب برای یک فرد در شبانه روز ۱۵۰ لیتر تعیین شده است اما در ایران متوسط مصرف در شبانه روز ۲۵۰ تا ۳۰۰ لیتر است.

میزان مجاز مصرف آب برای یک فرد:

با افزایش جمعیت و تغییر شیوه های زندگی مصرف آب روز به روز بیشتر شده است.

درست مصرف کنیم

آب را آلوده نکنیم

ما چه کمکی می توانیم در بهبود وضعیت آب داشته باشیم؟

در هنگام حمام کردن یا مسواک زدن ، شیر آب را باز نگذاریم چرا که در هنگام دوش گرفتن به طور متوسط هر دقیقه ۲۰ لیتر آب مصرف می شود.

شیرهای آب را همیشه بازدید و تعمیر کنیم تا چکه نکند.

مصرف درست آب

زباله ها را در رودها و آب های جاری نریزیم. از نظر دین اسلام آلوده کردن آب ها گناه است.

از مواد شوینده که ترکیبات شیمیایی دارند ، کمتر استفاده کنیم. چون این مواد آب های زیرزمینی را آلوده می کنند.

برای آلوده
نکردن آب

مقایسه خاک جلگه ها با خاک مناطق مرکزی و جنوبی :

- در جلگه ها و اطراف رودها و برخی کوه پایه ها خاک حاصلخیزی وجود دارد که مواد آلی و معدنی مناسب دارند. اما خاک برخی مناطق مرکزی، داخلی یا جنوبی کشور به علت وجود نمک یا آهک در خاک، برای کشاورزی مناسب نیست. در این مناطق به علت خشکی هوا و کمبود بارندگی، گیاهاک (هوموس) خاک بسیار کم است.

خاک چگونه تشکیل می شود؟

- خاک، لایه نازکی از پوسته زمین است که از خرد شدن سنگ ها پدید آمده است، خاک طی زمان طولانی با توجه به عواملی مانند سنگ ها، آب، دمای هوا و موجودات زنده یک منطقه تشکیل می شود. بنابراین هر نوع خاک مواد معدنی خاصی دارد که انواع مختلف خاک ها را تشکیل می دهد.

چه عواملی موجب از بین رفتن خاک می شود؟

مصرف بیش از حد مواد غذایی و کشت پی در پی یک محصول در زمین و استراحت ندادن به خاک

قطع بوته ها و کندن درختان که موجب می شود خاک در اثر باد و باران به راحتی شسته می شود.

استفاده نامناسب و بی رویه از کودهای شیمیایی

ایجاد ساختمان و جاده و کارخانه روی خاک های قابل کشت

دفن زباله در خاک

در کشور ما سازمان **جنگل ، مراتع و آبخیزداری** حفاظت از خاک را بر عهده دارد.

درس ۱۵

گردشگری چیست؟

گردشگری در گذشته و حال:

- در گذشته تعداد کسانی که به مسافرت می رفتند بسیار کم بوده اما با گذشت زمان، تعداد گردشگران بیشتر شد، به طوری که امروزه میلیون ها نفر از مردم جهان در ایام مختلف سال از جایی به جای دیگر سفر می کنند.

خداوند در قرآن درباره سفر کردن چه می فرماید:

- ای پیامبر به بندگان بگو در زمین سفر کنید تا از عاقبت کسانی که قبل از شما بودید آگاه شوید.

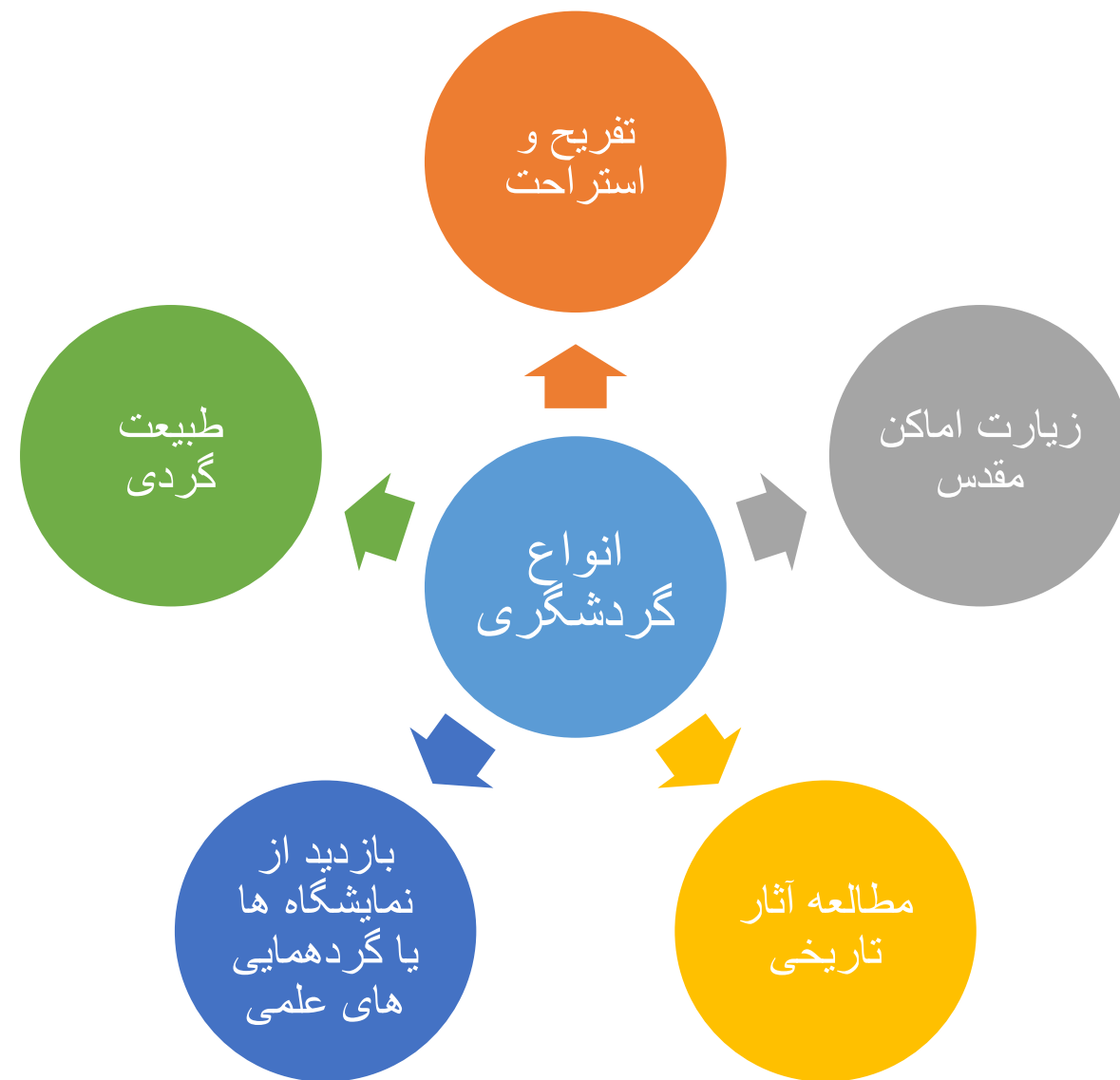
گردشگر

- به کسانی که محل اقامت یا کار خود را به طور موقت ترک می کنند و برای استراحت یا گردش و دیدن یا مطالعه مکان های تاریخی و طبیعی ، به سفر می روند گردشگر می گویند.

اهمیت گردشگری

وقتی گردشگران به ناحیه ای سفر می کنند در آن ناحیه شغل های مختلفی ایجاد می شود . برای مثال هتل داری ، دفاتر فروش بلیت ، دفاتر حمل و نقل ، فروش صنایع دستی و غذاها و شیرینی های محلی

وقتی افراد به سفر می روند علاوه بر استراحت و تفریح یا پدیده های زیبای طبیعی و مکان های مذهبی ، تاریخی و فرهنگی آشنا می شوند و چیزهای زیادی درباره مکان ها و آداب و رسوم مردم مناطق یاد می گیرند.

گردشگری نقش مهمی در افزایش درآمد مردم بک منطقه دارد.

یکی از وسایل مهمی که باید برای گردشگری یا انجام هر نوع سفر از آن استفاده کرد نقشه است.

• نقشه ها به ما کمک می کنند تا مکان های جدید را بهتر پیدا کنیم و سریع تر خود را به آنجا برسانیم. بدون نقشه ممکن است مسیرها را اشتباه کنیم یا زمان زیادی برای پیدا کردن یک مکان صرف کنیم.

چرا نقشه وسیله مهمی در گردشگری است؟

• بر روی نقشه راه ها، جاده های اصلی و فرعی و همچنین مکان های خدماتی چون رستوران ها، تعمیرگاه ها، پمپ بنزین ها، نمازخانه ها و نظایر آن مشخص شده است. با استفاده از مقیاس نقشه راه ها می توانید حساب کنید چقدر از روستا یا شهری که می خواهید به آن سفر کنید، فاصله دارید.

بر روی نقشه راه ها چه چیزهایی مشخص شده است؟

یکی دیگر از نقشه هایی که به هنگام سفر باید همراه داشته باشیم، نقشه راه ها است.

درس ۱۶

جاذبه های گردشگری ایران

سفرهای زیارتی

- در کشور ما ، بخش عمده ای از سفرها جنبه زیارتی دارد. سفرهای زیارتی به منظور بازدید از مکان های مقدس و زیارت مرقد پیامبران الهی ، امامان بزرگوار (ع) و امامزاده ها انجام می گیرد.

دلایل توجه زائران داخلی و خارجی به مساجد ایران

- بعضی از مساجد علاوه بر محل عبادت ، از نظر معماری زیبایی اسلامی نیز مورد توجه گردشگران هستند.
- مانند: مسجد امام و شیخ لطف ا... در اصفهان ، مسجد جامع یزد و مسجد گوهرشاد در مشهد

مشهد مقدس، مهم ترین قطب زیارتی ایران

- همه ساله تعداد زیادی از زائران ایرانی و خارجی برای زیارت مرقد مطهر امام رضا (ع) به مشهد سفر می کنند.

سخن امام رضا (ع) در مورد صدقه

صدقه بده، هر چند کم باشد زیرا هر کار کوچکی که صادقانه برای خدا انجام شود بزرگ است.

حرم مطهر امام رضا (ع) و
مجموعه آستان مقدس رضوی :

علاوه بر اهمیت زیارتی از نظر معماری و تاریخی نیز اهمیت فراوان دارند.

در صحن های مطهر امام رضا (ع) آرامگاه کدام
شخصیت های بزرگ علمی مذهبی

شیخ بهایی و علامه محمد تقی جعفری

موزه های آستان قدس رضوی:

موزه قرآن – موزه سکه – موزه صدف – موزه
سلاح

مدال های کشتی گیر محبوب
ایران مرحوم تختی که از
قدیمی ترین این مدال هاست.

مدال هایی که برخی از
نخبگان علمی و همچنین
ورزشکاران به موزه اهدا
کرده اند

قرآن های نفیس که با خط
مبارک ائمه اطهار بر روی
پوست آهو نوشته شده.

اولین سنگ مرقد مطهر امام
رضا (ع) و سکه ها و
کتیبه های نفیس

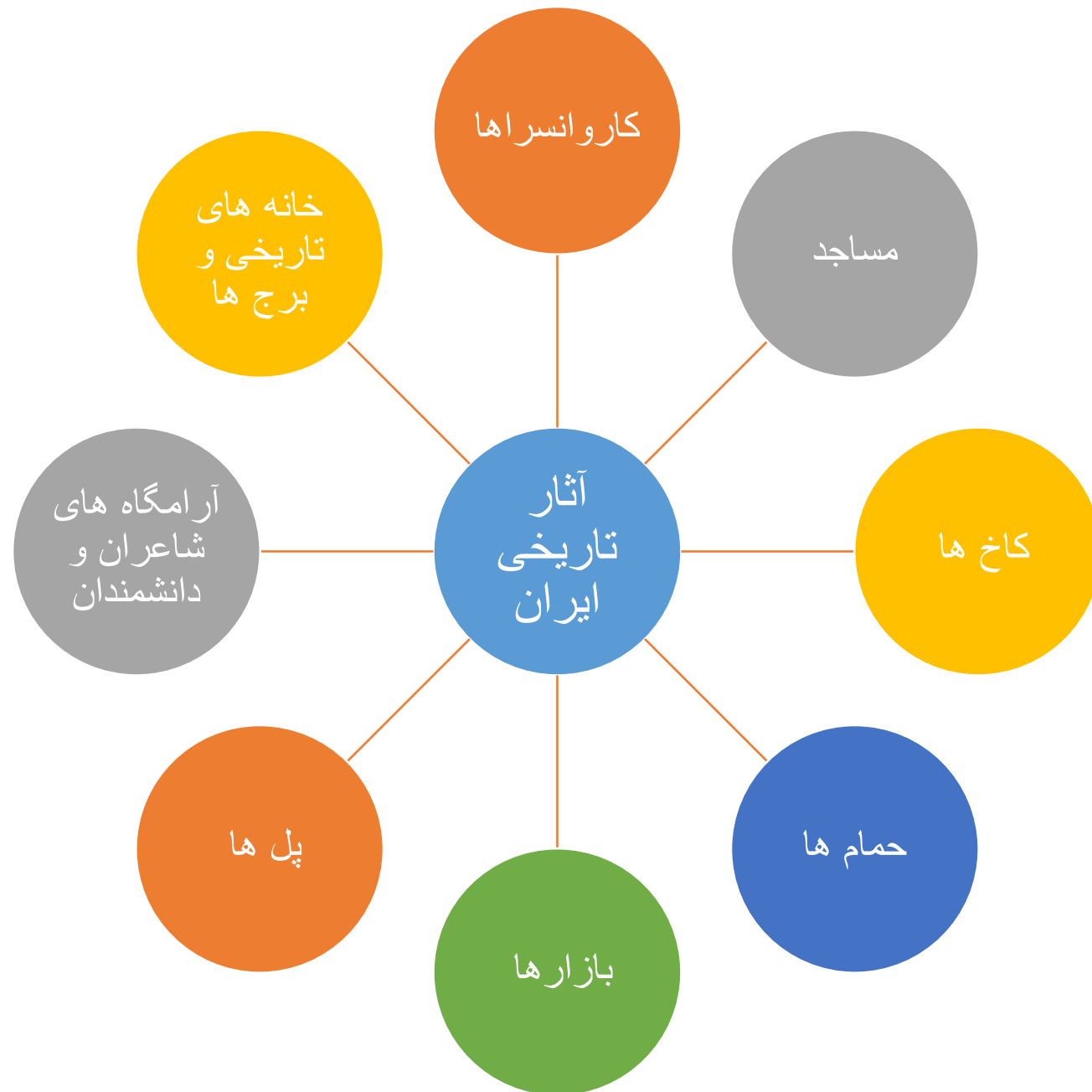
آثار و اشیای موجود در
موزه امام رضا (ع)

برخی از بناهایی که میراث جهانی هستند و باید از آنها محافظت کنیم:

منطقه تاریخی
آبادانا
شوش استان
خوزستان

دروازه سنگی
آذربایجان
غربی

تخت جمشید
استان فارس

طبیعت گردی

یکی از انواع گردشگری، گردش و استراحت یا مطالعه و تحقیق در مکان های طبیعی چون کوه ها، غارها، چشمه های آب معدنی و بیابان ها و جنگل ها و پناهگاه های حیات وحش و روستاها است.

سواحل شمال در کنار دریای خزر

جنگل های زیبا روی دامنه کوه ها

مزارع برنج و روستاهایی که در دو طرف جاده هستند.

سواحل خلیج فارس

دریای عمان

در تابستان

در زمستان

از مراکز مهم
گردشگری ایران

یکی از بنادر مهم و مراکز گردشگری در سواحل دریای عمان، **بندر چابهار** است.

امروزه کشورها سعی می کنند برای گردش و استراحت در طبیعت طوری برنامه ریزی کنند که از **آسیب رساندن به محیط زیست** جلوگیری شود.

یکی از برنامه ها برای جلوگیری از آسیب رساندن به محیط زیست : **ایجاد پارک های ملی** است.

پارک ملی گلستان در استان های گلستان و خراسان شمالی از بزرگترین پارک های ملی ایران است.

بوته کنی ، چرای دام ها ، شکار و نظایر آن ممنوع است و محیط های امن طبیعی برای جانوران پدید آورده اند.

در پارک های ملی چه مقرراتی حاکم است؟

درس ۱۷

میراث فرهنگی و تاریخ

میراث

- یعنی ارث و هر چیزی که از گذشتگان و نیاکان به ما رسیده باشد.

میراث فرهنگی

- بخشی از آثاری که از گذشتگان برای ما به جای مانده است . میراث فرهنگی همه آثار ارزشمندی است که به فرهنگ ، تمدن و هویت یک ملت مربوط می شود. این آثار، حاصل فکر ، تفکر ، زندگی و تلاش مردمی است که در گذشته زندگی می کرده اند.

میراث فرهنگی شامل چه چیزهایی است؟

آثار مادی مثل ظرف ها ، سکه ها ، کتیبه ها، فرش ها ، کتاب های قدیمی و بناهای تاریخی ، مساجد و امامزاده ها است. همچنین ممکن است چیزهای غیرمادی مثل اعتقادات ، دستاوردهای علمی و هنری و فرهنگی ، زبان و یا آداب و رسوم باشد که از گذشته به ما رسیده است.

- زیرا ایران دارای میراث فرهنگی بسیار زیاد است؟

چرا ایران دارای میراث فرهنگی بسیار زیاد است؟

علم تاریخ

عبارت است از مطالعه زندگی انسان ها در گذشته.

آشنایی با گذشته به ما چه
کمکی می کند؟

به ما کمک می کند تا زمان حال را بهتر بفهمیم . ما از مطالعه رویدادها و زندگی مردمان گذشته می توانیم عبرت بگیریم و از تجربه های آنها در زندگی امروز استفاده کنیم.

مورخ

به کسانی که درباره زندگی انسان ها و رویدادهایی که در گذشته اتفاق افتاده ، مطالعه و تحقیق می کنند.

مورخان در مطالعات خود از
چه منابعی استفاده می کنند؟

کتاب ها - نوشته ها - کتیبه ها - ابزارها و وسایل زندگی - بناها - سکه ها - سلاح ها- سنگ نگاره ها و هر چیزی که از گذشته باقی مانده است ، استفاده می کنند.

مورخان در کار خود از یافته ها و نتایج مطالعات **باستان شناسان** استفاده می کنند.

باستان شناسان در هر مرحله از چه ابزارهایی استفاده می کنند؟

- در هر مرحله از ابزار خاصی استفاده می کنند، از ابزارهای ساده مانند بیل و کلنگ تا میکروسکوپ و دوربین های مخصوص که با آنها لایه های درون خاک را مشاهده می کنند.

باستان شناسان ابتدا چه کارهایی انجام می دهند؟

- ابتدا با مشاهده ویرانه ها و خرابه ها حدس می زنند که در یک منطقه ، آثار باستانی وجود دارد.
- سپس به جست و جو و حفاری در آن منطقه می پردازند . باستان شناسان با حوصله آثار موجود در دل خاک را بیرون می آورند و هنگامی که خاک ها را لایه برداری می کنند به هر شیئی که برخورد می کنند، معمولا همان موقع از آن عکس و فیلم تهیه می کنند.

مورخان معمولا کار خودشان را با پرسش هایی درباره **گذشته** آغاز می کنند.

در همه کشورها برای حفظ و نگهداری آثار تاریخی با ارزش و میراث فرهنگی، مکان هایی به نام **موزه** وجود دارد.

محل نگهداری آثار تاریخی

محل برای نمایش آثار ، به طوری که مردم از چگونگی زندگی مردم در زمان های مختلف آشنا می شوند.

موزه ها مکان های مناسبی برای افرادی هستند که در رشته های مختلف مثل تاریخ، هنر ، معماری ، باستان شناسی و ... مطالعه می کنند.

موزه ها

- یکی از اهداف مهم این وزارتخانه، معرفی فرهنگ و تمدن گرانبهای ایرانی- اسلامی کشورمان است . این وزارتخانه فعالیت های مختلفی را در زمینه حفظ و احیای میراث طبیعی و فرهنگی و صنایع دستی کشور، انجام می دهد.

وزارت میراث
فرهنگی،
گردشگری و
صنایع دستی

درس ۱۸

قدیمی ترین سکونتگاه های ایران

علت نام
گذاری
موزه ایران
باستان

زیرا در این موزه آثار تاریخی به جا مانده از دوره قبل از اسلام را
می توان مشاهده کرد.

در موزه ایران
باستان چه
چیزهایی نگهداری
می شود؟

در این موزه مجسمه ها- ظروف و ابزار و وسایلی از گذشته های
بسیار دور ایران نگهداری می شود.

علم تاریخ

یعنی مطالعه دقیق زندگی انسان ها در گذشته . کسانی که تاریخ را
مطالعه می کنند، زمان گذشته را بر اساس حوادث و تغییرات مهم به
بخش هایی تقسیم می کنند.

به چه جهت تاریخ ایران به دو دوره زمانی تقسیم کردند؟

□ چون ورود اسلام به ایران، مهم ترین رویداد تاریخی کشور ما است.

تاریخ قبل از اسلام که به آن دوره ایران باستان می گویند.

تاریخ دوره اسلامی که با سقوط حکومت ساسانیان و ورود اسلام به ایران آغاز شد و تاکنون ادامه دارد.

تاریخ ایران به ۲
دوره زمانی تقسیم
شده:

زندگی بشر در مراحل ابتدایی و پس از آن چگونه بود؟

انسان ها از وسایل بسیار ساده استفاده می کردند.

زندگی از طریق گردآوری خوراک و شکار حیوانات

در جست و جوی شکار از جایی به جای دیگر می رفتند.

برای محافظت از خود در درون غارها به سر می بردند.

ابزارهای انسان های غارنشین سنگ بود

کشاورزی را یاد گرفتند و حیوانات را اهلی کردند.

در کنار رودخانه ها خانه های دائمی ساختند.

چگونگی بوجود آمدن اولین روستاها:

انسان ها کشاورزی را یاد گرفتند و حیوانات را اهلی کردند. آنها در کنار رودخانه ها برای خود خانه های دائمی ساختند.

کشاورزی موجب شد که انسان ها یک جا نشین شدند و بدین ترتیب اولین روستاها در کنار رودهای پرآب و چشمه ها پدید آمدند.

چگونه انسانها مهارتهای دیگری به جز کشاورزی را انجام دادند؟

با رونق کشاورزی ، غذا به اندازه کافی تولید و ذخیره می شد و دیگر همه افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند. بنابراین عده ای در کارهای دیگر مهارت پیدا کردند.

آنها با استفاده از گل، ظروف سفالی ساختند. کم کم ، داد و ستد و تجارت ابزار و وسایل رونق گرفت.

در کدام نقاط ایران ظروف و وسایلی از زندگی مردم قدیم (یکجا نشین) یافت شده؟

تپه ی سیلک در کاشان

تپه حسن لو در آذربایجان غربی

- انسان ها برای رسیدگی به کارها و نوشتن و محاسبه داد و ستد هایشان خط را اختراع کردند.

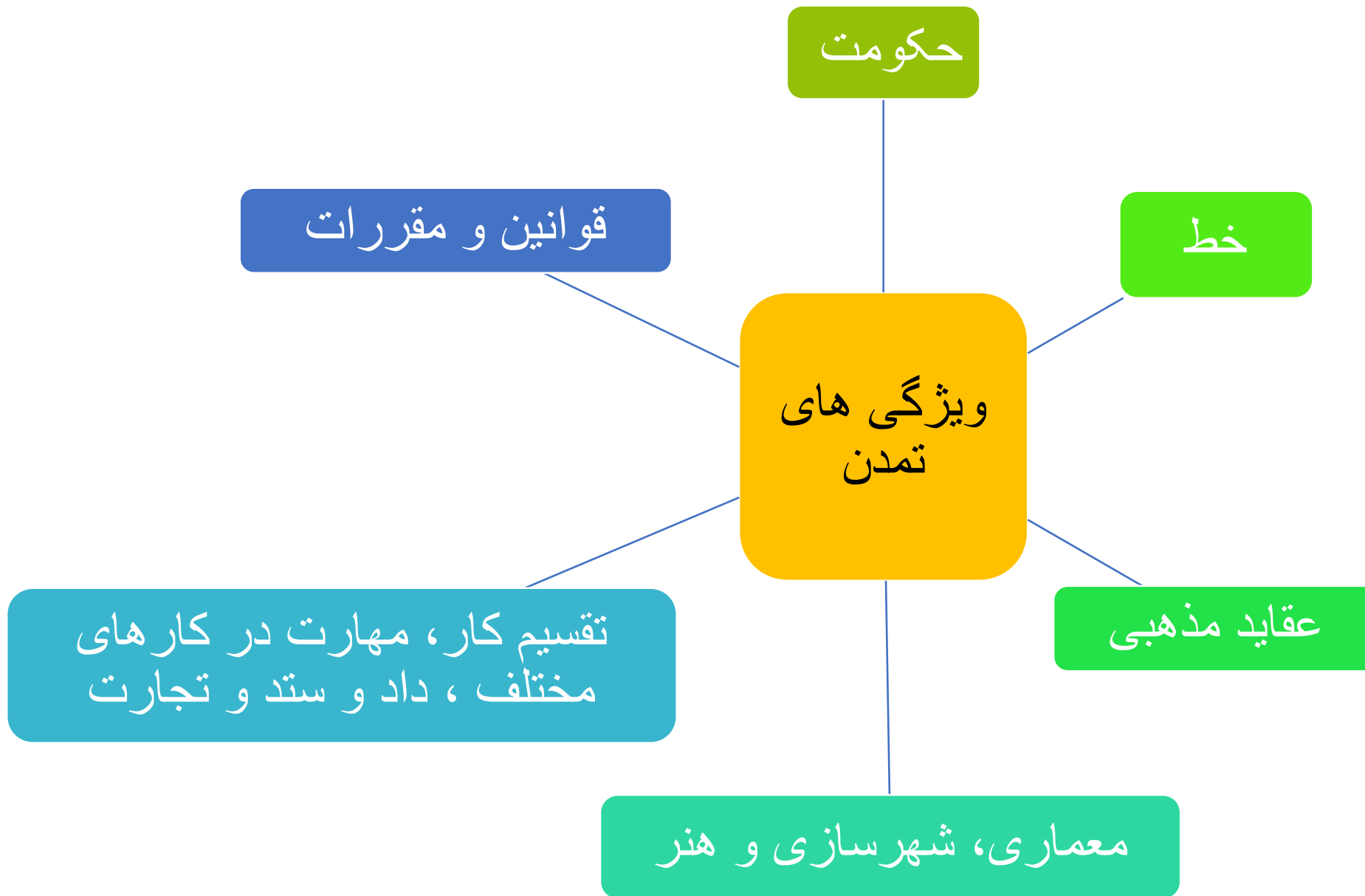
چرا انسان ها خط را اختراع کردند؟

- با گذشت زمان، جمعیت برخی سکونتگاه ها رو به افزایش گذاشت و شهرهای بزرگی پدید آمدند که به وسیله حکومتی اداره می شدند. آنها قوانین و مقرراتی برای خود وضع کرده اند.

شهرهای بزرگ چگونه پدید آمدند و چگونه اداره می شدند؟

- مردم شهرهای بزرگ در هنر و معماری و ساختن بناها پیشرفت زیادی کردند. بدین ترتیب نخستین تمدن های بشری به وجود آمدند.

نخستین تمدن های بشری چگونه به وجود آمدند؟

تمدن جیرفت

- حدود یک قرن پیش، باستان شناسان موفق شدند که یکی از کهن ترین تمدن های شرق را در نزدیکی جیرفت کرمان شناسایی و از دل خاک بیرون کشند.
- وسایل و ظروف سنگی و مفرغی با نقش جانوران ، زیگورات و کتیبه های آجری از جمله این اکتشافات است.

تمدن ایلام

- ایلامی ها حدود ۳ هزار سال در این منطقه زندگی کرده و تمدن بزرگی را به وجود آورده بودند. آنها بر روی لوح های گلی، قانون هایی را که پادشاهان ایلامی وضع کرده بودند، می نوشتند. بعضی از این لوح ها تا به امروز باقی مانده است.
- ایلامی ها با هنر سفال سازی آشنا بودند و ظروف سفالی و مجسمه ها و ابزارهای مختلف آنها در این منطقه یافت شده است.
- معبد چغازنبیل شوش مهم ترین اثر به جای مانده از تمدن ایلام است.
- ایلامی ها خدایان متعددی مثل خدای خورشید، خدای آب و ... را پرستش می کردند و مجسمه هایی از این خدایان ساخته و در معابد خود قرار می دادند و آنها را می پرستیدند.

شهر سوخته

- در گذشته ای نه چندان دور ، باستان شناسان در نزدیکی شهر زابل در استان سیستان و بلوچستان ، اشیایی پیدا کردند و با مطالعه بر روی آنها حدس زدند که حدود ۵۰۰۰ سال پیش تمدن بزرگی در این منطقه وجود داشته است. آنها با مطالعه و کاوش بیشتر دریافتند که این تمدن بعدها به طرز نامعلوم و عجیبی (ظاهرا در اثر آتش سوزی) از بین رفته است و وبه همین علت این شهر را شهر سوخته نام گذاشتند.

هم زمان با تمدن
ایلام در ایران

در منطقه بین النهرین
(سرزمین بین دو رود دجله
و فرات) ، تمدن های
سومر ، بابل، آشور

و در کنار رود
نیل تمدن مصر
شکل گرفت.

زندگی اجتماعی که بر تمدن های
قدیمی حاکم بود:

در زندگی و روابط اجتماعی آنها شرایط بدی حاکم بود.

فرمانروایان در کاخ های باشکوه به خوشگذرانی مشغول بودند و به مردم ظلم بسیار می کردند.

انسان ها به جای پرستش خداوند یکتا، خورشید و و ماه با بت ها را عبادت می کردند.

اخلاق و رفتار و قانون و مقرراتی که مردم از آن پیروی می کردند آکنده از جهل و گمراهی ، خرافات
و ظلم و ستم بود.

ماموریت پیامبران

همه پیامبران از جانب خداوند برای هدایت مردم برگزیده شدند. آنها با حاکمان ستمگر عصر خود مبارزه می کردند و به فرمان خداوند از آنها می خواستند دست از ستم بردارند و به آیات خداوند بیندیشند و عمل کنند. به آنها گوشزد می کردند که خداوند ستمگران را نابود خواهد کرد و از مردم می خواستند تا با دوری از گناهان، رفتار نیکو در پیش بگیرند و از ظالمان اطاعت نکنند.

حضرت نوح(ع)

و حضرت ابراهیم(ع)

در بین النهرین می زیستند.

حضرت یوسف(ع) و
حضرت موسی(ع)

مدت زیادی در مصر
به سر می بردند.

بعد ها حضرت عیسی(ع) در
زمان حکمرانی امپراتوری
روم در فلسطین متولد شد.

درس ۱۹

آریایی و تشکیل حکومت های قدرتمند در ایران

آریایی
ها:

حدود چهار هزار سال پیش، مردمانی کوچ نشین که خود را آریایی می نامیدند از مناطق شمال دریای خزر به تدریج به سمت جنوب مهاجرت کردند.

سه قوم بزرگ آریایی ها:

مادها

پارت ها

پارس ها

قبایل ماد در کجا
زندگی می کردند و
چرا ضعیف شدند؟

قبایل ماد در شمال غرب ایران به صورت پراکنده زندگی می کردند و پراکنده زندگی کردن موجب شده بود که آنها ضعیف باشند و هر چند وقت یک بار همسایه های قدرتمندشان مانند آشوری ها به آنها حمله کنند و امواتشان را به غارت ببرند.

دهیوک که بود و چگونه به
عنوان فرمانروا انتخاب
شد:

• در یکی از قبایل ماد، فردی به نام دهیوک زندگی می کرد که به دلیل خوش
رفتاری و عدالت خواهی بین همه قبیله ها محبوبیت داشت . سرانجام سران
قبایل تصمیم گرفتند او را به عنوان فرمانروا انتخاب کنند.

دهیوک کدام شهر را
پایتخت خود قرارداد و
چگونه قدرتمند شدند؟

• دهیوک بر فراز تپه ای در شهر هگمتانه (همدان امروزی) قلعه ای ساخت
و آنجا را به پایتختی خود انتخاب کرد. مادها به تدریج قدرتمند شدند و بر
دشمنان خود غلبه کردند. بدین ترتیب اولین حکومت قدرتمند در ایران به
دست مادها پایه گذاری شد.

پارس ها گروه دیگری
از آریایی ها بودند.

رئیس یکی از قبایل
مهم پارس، فردی به
نام هخامنش بود.

کوروش بنیان گذار
سلسله هخامنشیان از
نوادگان هخامنش بود.

کوروش چگونه به پادشاهی رسید و توانست قلمرو هخامنشیان را گسترش دهد؟

کوروش توانست آخرین پادشاه مادها را در جنگی شکست دهد و حکومت مادها را سرنگون کند.

کوروش در دوران حکومت خود پیروزی های زیادی به دست آورد. او به بابل (عراق) و لیدی (ترکیه امروزی) حمله کرد و قلمرو ایران را از خلیج فارس تا دریای مدیترانه گسترش داد.

بعد از کوروش ، پادشاهان دیگری از هخامنشیان به سلطنت رسیدند که معروفترین آنها **داریوش بزرگ** است.

مشکلات زمان داریوش و چگونگی قدرتمند کردن حکومتش:

• او زمانی به سلطنت رسید که در بیشتر قلمرو هخامنشیان ، شورش ها و نابسامانی هایی شکل گرفته بود. داریوش با عزم و اراده با شورشیان جنگید و آنها را شکست داد و موفق شد دوباره حکومت هخامنشیان را قدرتمند سازد.

داریوش دستور داد نقش برجسته ای به یاد پیروزی های او در جنگ با دشمنان بر دامنه ی **کوه بیستون** حفاری کنند.

چرا از حکومت هخامنشی می توان به عنوان نخستین امپراتوری جهانی یاد کرد؟

زیرا در زمان کوروش و داریوش ، قلمرو جغرافیایی هخامنشیان، بیشتر کشورهای مهم آن روز را در بر می گرفته است.

در زمان هخامنشیان ، جنگ های متعددی بین **ایران و یونان** رخ داد. در یکی از این جنگ ها سپاهیان هخامنشی آتن را برای مدت کوتاهی تصرف کردند.

- حکومت هخامنشی ضعیف و ناتوان شده بود. اسکندر از این موقعیت استفاده کرد و یونانیان را به انتقام جویی از ایرانیان فرا خواند سپاهیان تحت فرمان او در چند جنگ ، سپاه هخامنشی را شکست دادند و ایران را فتح کردند.

هنگامی که اسکندر مقدونی در یونان به قدرت رسید، حکومت هخامنشی در چه وضعیتی بود؟

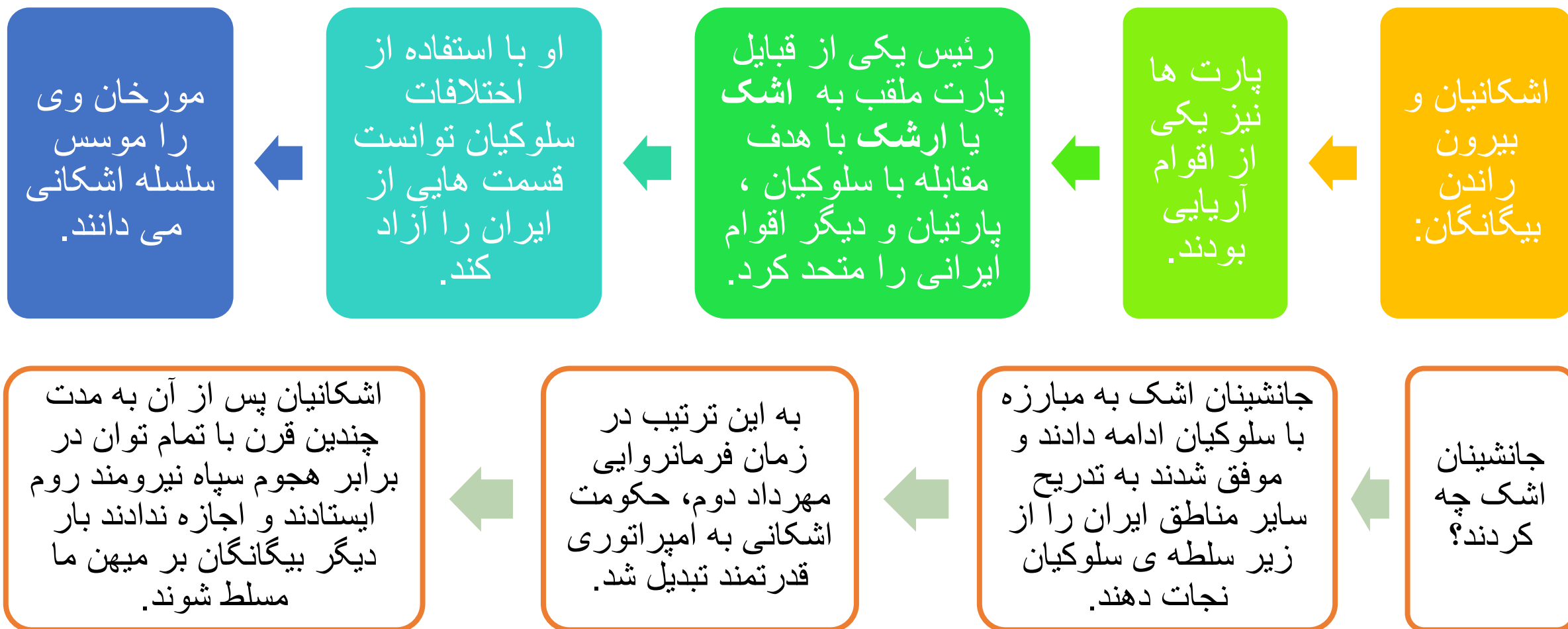
- تحت جمشید به آتش کشیده شد.

در نتیجه حمله اسکندر بسیاری از شهرهای ایران از جمله

- اسکندر علاوه بر ایران، مصر و قسمت هایی از هندوستان را تصرف کرد . او سرانجام در جوانی و در اوج کشورگشایی بر اثر بیماری در گذشت.

اسکندر چه سرزمینهایی را تصرف کرد و سرانجام او چه شد؟

پس از مرگ اسکندر، ایران به دست **سلوکوس** یکی از سرداران او افتاد. وی سلسله ی **سلوکیان** را تاسیس کرد. ایرانیان سلوکیان را بیگانه می شمردند و به شکل های مختلف با آنان مخالفت و مبارزه می کردند.

آخرین حکومت پیش از ورود اسلام به ایران **سلسله ساسانیان** است.
موسس سلسله ساسانیان **اردشیر بابکان** است که بر علیه **اشکانیان** قیام کرد.

یکی از مهم ترین پادشاهان ساسانی ، **شاپور اول** است. در زمان او وسعت قلمرو ایران بسیار زیاد شد.
او توانست **امپراتور روم** (والریانوس) را شکست دهد.

• با حمله مسلمانان و شکست های متعدد سپاهیان ساسانی، سرانجام با قتل یزدگرد سوم آخرین پادشاه ساسانی به دست آسیابانی ایرانی، این سلسله در سال ۶۵۱ میلادی به پایان رسید. با ورود اسلام به ایران ، دوره جدید و با شکوهی از تاریخ و تمدن ایران پایه گذاری و آغاز گردید.

سرانجام سلسله ساسانی چگونه سقوط کرد؟

مبدا تاریخ ما مسلمانان **هجرت پیامبر(ص)** از مکه به مدینه است و به آن **تاریخ هجری** گفته می شود.

مورخان برای تعیین زمان رویدادهای پیش از اسلام از تقویم میلادی استفاده می کنند. مبدا تقویم میلادی تولد حضرت مسیح(ع) است و نشانه اختصاری آن حرف م است.

درس ۲۰

امپراتوری های ایران باستان چگونه کشور را اداره می کردند؟

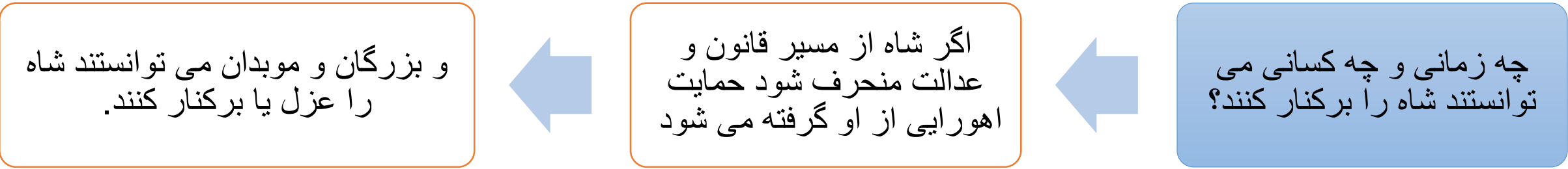
نوع حکومت در ایران باستان

در ایران باستان شیوه ی حکومت پادشاهی بود.

شاهان ایران باستان خود را برگزیده ی آسمان و نماینده ی اهورامزدا می دانستند و معتقد بودند که به حکم او فرمان می رانند.

شاهان ایران باستان خود را چگونه افرادی می دانستند؟

زندگی شاهان در ایران باستان:

- زندگی شاهان هزینه زیادی داشت. گاهی آنها صدها خدمه را به کار می گرفتند . اینکه درآمدهای کشور چگونه خرج بشود بستگی به نظر شاهان داشت. مخارج سنگین دربار، از گرفتن مالیات از مردم تامین می شد. اغلب شاهان به ثروت اندوزی می پرداختند و نه تنها به فکر آسایش مردم نبودند بلکه به آنها ظلم می کردند. البته گاهی نیز به ندرت شاهانی پیدا می شدند که سعی می کردند با عدالت رفتار کنند.

دولت های ایران باستان

- دولت های ایران باستان قلمرو وسیعی داشتند و بنابراین برای اداره امور کشور شغل ها و مقام های مختلفی به وجود آمده بود.

شاهان بر چه اموری نظارت داشتند؟

- شاهان بر امور اداری، نظامی و مذهبی فرمانروایی مطلق داشتند. آنها برای اداره ی کشور فرمان هایی صادر می کردند. این فرمان ها ، قانون هایی بودند که باید در سراسر کشور اجرا می شدند و هیچ کس نباید از آنها سرپیچی می کرد. روی فرمان ها و نامه های مهم ، مهرهای مخصوص شاه زده می شد.

برخی مقام های مهم حکومتی و وظایف آنها

وزیر بزرگ

- مهم ترین مقام بعد از شاه و مسئول کارهای اداری مملکت بود.

رئیس دربار یا تشریفات

- مسئول رسیدگی به کارهای کاخ شاهی (مراسم و جشن های مختلف ، انبار و ذخیره کردن محصولات غذایی در کاخ، توزیع جیره کارکنان ، نظارت بر کار هنرمندان ، صنعتگران داخل کاخ و ...) بود.

منشیان و دبیران

- کارهای اداری و مالی و نوشتن نامه ها بر عهده آنها بود و گاه به چند زبان آشنایی داشتند.

ماموران مخفی شاه

- اولین بار در زمان داریوش افرادی به عنوان مامور مخفی انتخاب شدند که به آنها چشم و گوش های شاه می گفتند. ماموران مخفی شاهان از قسمت های مختلف کشور گزارش تهیه می کردند و به شاه می دادند.

تقسیمات کشوری

از نخستین کسانی که تقسیم سرزمین به بخشش های مختلف را ابداع کردند **ایرانیان** بودند.

داریوش برای اداره بهتر کشور را به چند قسمت تقسیم کرده بود؟ **۲۳ قسمت** تقسیم کرده بود که به هر قسمت **ایالت** می گفتند. برای هر ایالت یک **شهربان** انتخاب می کردند که معمولاً از مقام های حکومتی یا اعضای خانواده شاه بود.

هر بخش از **مرکز فرماندهی** یا **پایتخت** دستور می گرفت و موظف بود همه کارها را طبق نظر شاه انجام دهد.

پایتخت ها:

پادشاهان ، شهری را به عنوان پایتخت انتخاب می کردند.
پایتخت ها معمولا شهرهای بزرگ و پرجمعیت بودند و شاهان در آنجا کاخ های بزرگ و بناهای عظیم می ساختند.

پایتخت حکومت ها در ایران باستان

همدان (هگمتانه)	مادها
شوش (پایتخت زمستانی) همدان (پایتخت تابستانی) تخت جمشید بابل	هخامنشیان
صد دروازه (دامغان) و تیسفون	اشکانیان
گور (فیروزآباد) و تیسفون	ساسانیان

سپاه و قدرت نظامی

- سرزمین ایران به دلیل موقعیت مهم جغرافیایی ، همواره از شرق و غرب در معرض هجوم دشمنان بود.
- به همین دلیل نیروی نظامی مجهز به وجود آوردند تا از مرزهای ایران دفاع کنند.

به چه دلیل حکومت های ایران باستان سپاه و نیروی نظامی مجهز و نیرومندی به وجود آورده بودند؟

- سپاه از نیروی پیاده نظام و سواره نظام تشکیل می شد.

سپاه در ایران باستان از چه کسانی تشکیل میشد؟

- اشکانیان در تاریخ جهان به جنگاوری مشهور بودند و مهارت زیادی در سوارکاری و تیراندازی داشتند.

اشکانیان (پارتیان) در تاریخ به چه چیزی مشهور بودند؟

بعضی از این ابتکارات برای اولین بار در ایران استفاده شد و بعدها سایر کشورها آنها را از ایرانی ها یاد گرفتند.

تشکیل سپاه و فنون نظامی داشتند.

ایرانیان باستان ، ابتکارات زیادی در زمینه

یکی از ابتکارات بزرگ داریوش هخامنشی این بود که علاوه بر سپاه معمولی، یک سپاه جاویدان هم تشکیل داده بود.

تعداد افراد سپاه جاویدان ده هزار نفر بود که به گروه های ۱۰ نفره تقسیم می شد.

به این سپاه، جاویدان یا همیشگی می گفتند چون هر گاه یکی از افراد از بین می رفت یک فرد جنگاور دیگر که ذخیره بود جای او را می گرفت و تعداد آنان کاسته نمی شد. در آن دوره، خدمت در سپاه جاویدان ، بزرگترین آرزوی جوانان پارسی بود.

ابتکارات ایرانیان

یکی دیگر از ابتکارات ایرانی ها، اختراع ارابه داس دار بود. این ارابه در هر سمت خود به شمشیرهای تیز کاردهای داس مانند مجهز بود و هنگام حرکت از دو طرف، هر چیزی که بر سر راه اسب ها بود تکه تکه می کرد.

به دستور کوروش گردونه ها با برج های بلند و چوبی و چرخ دار ساخته بودند. این برج ه متحرک بودند و در داخل آنها کمانداران قرار می گرفتند و از بالای برج ها در موقع لزوم به دشمن تیراندازی می کردند. این برج ها توسط تعداد زیادی اسب کشیده می شدند.

ایرانیان باستان نیروی دریایی داشتند و کشتی های آنها از خلیج پارس تا دریای مدیترانه در رفت و آمد بودند.

درس ۲۱

اوضاع اجتماعی ایران باستان

خانواده

- در ایران باستان خانواده هسته اولیه جامعه را تشکیل می داد.

- ازدواج در نزد ایرانیان یک تکلیف دینی و پیمان مقدس بود. به همین دلیل اگر کسی عمدا از ازدواج سرباز می زد، گناهکار شمرده می شد.
- همچنین مردان ، زمانی می توانستند مقام و منصبی بگیرند که همسر داشته باشند.

ازدواج در نزد ایرانیان باستان

- اجرای مراسم مذهبی
- حفظ امنیت خانواده

وظایف پدر در ایران باستان

ازدواج معمولاً در ایران باستان چگونه بود؟

- ازدواج معمولاً خویشاوندی و درون گروهی بود. یعنی اغلب سعی می کردند با افرادی از دودمان خود ازدواج کنند تا با آنها هم خون باشند و خصوصیات آن دودمان را حفظ کنند.

در ایران باستان خانواده ها چگونه مراکزی بودند؟

- خانواده ها مرکز تربیت و آموزش بودند و اصول و ارزش های اخلاقی مثل راستگویی - امانت داری - میهن دوستی و وفای به عهد و پیمان را به اعضای خانواده خود می آموختند.

زندگی روستایی و شهری در ایران باستان

- اغلب مردم در روستاها زندگی می کنند و کشاورزان بیشترین جمعیت آن زمان را تشکیل می دادند.
- شهرها بیشتر محل زندگی شاهان و ماموران حکومت بود. در این شهرها علاوه بر ماموران حکومتی ، صنعتگران ، بازرگانان و پیشه وران نیز زندگی می کردند.

به وجود

آمدن اختلاف
طبقاتی در ایران
باستان

با تشکیل امپراتوری های بزرگ و تمرکز قدرت و ثروت در دست شاهان و شاهزادگان و سایر مقام های حکومتی به تدریج اختلاف طبقاتی در جامعه به وجود آمد و طبقات اجتماعی امتیازات و حقوق متفاوتی به دست می آوردند.

بی عدالتی و اختلافات طبقاتی در دوره **ساسانیان** به اوج رسید و جامعه طبقاتی این دوره بسیار تبعیض آمیز بود.

بزرگان

شاه و شاهزادگان، روحانیون زرتشتی (موبدان) ، فرماندهان نظامی و دبیران به عنوان اشراف و بزرگان شناخته می شدند.

عامه مردم

پیشه وران، بازرگانان و کشاورزان ، نیز عامه مردم محسوب می شدند.

جامعه ساسانی به چند طبقه تقسیم می شد؟

طبقه اشراف و
بزرگان از چه
امتیازاتی برخوردار
بودند؟

آنها زمین ها و ثروت های فراوان داشتند اما از پرداختن مالیات
معاف بودند. از حق تحصیل و آموزش برخوردار بودند و خود را
صاحب جان و مال مردم می دانستند.

در دوره ساسانی
کشاورزان از چه
حقوق اجتماعی
محروم بودند؟

کشاورزان با آنکه اکثریت جامعه را تشکیل می دادند و فعالیت
اقتصادی مهم بر دوش آنها بود ، از بسیاری از حقوق اجتماعی
محروم بودند. شرایط تحصیل برای عامه مردم سخت و دشوار
بود. بار سنگین مالیات بر دوش آنها بود و در جنگ ها، سپاه پیاده
نظام را تشکیل می دادند . اگر کسی از جنگ فرار می کرد به
شدت مجازات می شد.

موبدان زرتشتی جزء
کدام طبقه اجتماعی
بودند؟

جزء طبقه بزرگان بودند و از اختلاف طبقاتی حمایت می کردند و
در دستگاه حکومتی نفوذ زیادی داشتند.

جامعه طبقاتی در دوره ساسانی چه ویژگی‌هایی داشت؟

در جامعه طبقاتی، رفتن از طبقه‌ای به طبقه‌ی دیگر بسیار سخت و تقریباً ناممکن بود. یعنی فرزند کشاورز می‌بایستی تا ابد کشاورز بماند. همچنان که اشراف زادگان همیشه در گروه اشراف می‌ماندند.

افراد از طبقه محروم نمی‌توانستند با بزرگان ازدواج کنند.

لباس و مسکن طبقات نیز متفاوت بود.

در شهرها پیشه‌وران و کشاورزان نمی‌توانستند در محله خاص بزرگان سکونت کنند و به ناچار در حومه شهرها ساکن می‌شدند.

در دوره ساسانی طبقات مختلف حتی آتشکده‌های جداگانه‌ای داشتند.

این وضع طبقاتی بر روابط، آداب و معاشرت مردم نیز تاثیر گذاشته بود.

هرودوت درباره
ایرانیان باستان چه
نوشته است؟

- ایرانی ها وقتی در کوچه به هم می رسیدند روبروسی می کردند و اگر با یکدیگر تفاوت طبقاتی داشتند افراد عامی می بایستی در برابر اشراف و بزرگان زانو می زدند.

در دوره ایران
باستان ، شاهان و
شاهزادگان چگونه
زندگی داشتند؟

- شاهان و شاهزادگان زندگی پرتجملی داشتند و در کاخ ها به خوشگذرانی می پرداختند. برای مثال خسرو پرویز تاجی داشت که مقدار زیادی طلای خالص در آن به کار برده شده بود و مرواریدهای آن به اندازه تخم گنجشک بودند. خسرو پرویز شطرنجی داشت که مهره های آن از یاقوت و زمرد بودند و بر تختی می نشست که از عاج فیل درست شده بود و نرده ای از طلا و نقره بود.

درس ۲۲

اوضاع اقتصادی در ایران باستان

در عصر باستان مردم سخت کوش ایران از **منابع محیطی** که در آن زندگی می کردند به خوبی بهره می گرفتند و انواع **فعالیت های اقتصادی** در این دوره گسترش یافته بود.

فلات ایران چگونه سرزمینی بود؟

• فلات ایران از نخستین سرزمین هایی بوده که کشاورزی و پرورش دام در آن آغاز شده و حتی دانش و مهارت کشت و زرع از ایران به سرزمین های دیگر برده شده است.

در ایران باستان مهم ترین پیشه و وسیله ی معیشت چه بود؟

• کشاورزی

فعالیت های کشاورزی در ایران باستان:

• فعالیت های کشاورزی از طرف حکومت تشویق می شد. در دوره هخامنشیان یونانی ها از تلاش های شاهان پارس برای تشویق به کشاورزی حسرت می خوردند.

مهم ترین محصول زراعی ایرانیان باستان چه بود؟ و به چه جهت کارگاه های پنبه ریزی توسعه یافت؟

گندم و جو مهم ترین محصول زراعی بود. کشت پنبه در نواحی مستعد رواج داشت و به همین جهت کارگاه های پنبه ریزی توسعه یافت و پارچه های پنبه ای یکی از صادرات مهم بعضی از ایالات بود.

با آنکه فعالیت اقتصادی مهم آن دوره، کشاورزی بود، در بسیاری از مناطق ایران، صنعت نیز گسترش پیدا کرد.

تهیه پارچه های لطیف از پنبه، ابریشم و پشم و شال های پشمی و حریر در کارگاه های مرو، ری، اهواز و شوشتر رواج داشت.

ایرانیان در پیشه نجاری، آهنگری و شیشه گری نیز پیشرفت کرده بودند.

در دوره ساسانی، ارابه های ساخت ایران به ظرافت و زیبایی مشهور بوده است.

ساختن اسباب و اثاثیه منزل

شمشیر

ابزارهای کشاورزی

ابزارهای جنگی مانند بازوبند و زره

چند مورد از مشاغل ایران باستان را نام ببرید.

به فرمان داریوش اول **جاده شاهی** ساخته شد.

در نتیجه این اقدامات تجارت رونق گرفت.

در آن زمان امنیت در راه ها برقرار و کاروانسراهایی در فاصله های معین بنا گردیدند

در نتیجه کدام اقدامات ، در ایران باستان ، تجارت بیش از پیش رونق گرفت؟

جاده ابریشم

• راهی بود که چین و هند را در شرق ، به اروپا در غرب متصل می کرد و بخشی از این جاده هم از خاک ایران عبور می کرد.

در زمان ایران باستان **ابریشم** ارزشمندترین و پرسودترین کالای تجاری بود که از **چین** به **ایران** و سرزمین های دیگر صادر می شد.

- حکومت ساسانی مانع از ارتباط مستقیم تجاری میان چین و روم (اروپا) می شد و تمایل داشت که ابریشم چینی توسط بازرگانان ایرانی به روم صادر شود و یا اینکه ابریشم خام پس از آنکه در کارگاه های ایران تبدیل به پارچه شد به روم فروخته شود.

در دوره ساسانیان چگونه از موقعیت جاده ابریشم استفاده می کردند؟

- سنگ های قیمتی ، پارچه ، قالی و محصولات کشاورزی

ایران در دوره باستان صادر کنند چه کالاهای بود؟

سرزمین های ایرانی در عهد باستان حلقه اتصال و ارتباط غرب و شرق دنیا به شمار می رفت. ایرانیان باستان در صدد بودند که از موقعیت خود در حوزه اقتصاد و بازرگانی بهره برداری کنند. اولاً از عبور کالاهایی که از شرق به غرب می رفت و بالعکس ، عوارض دریافت می کردند . ثانیاً آنها ترجیح می دادند به جای صادرات مواد اولیه مثل ابریشم خام ، کالاهایی ساخته شود و سپس صادر شود تا سود بیشتری برای کشور داشته شود.

چرا ساسانیان مانع از ارتباط مستقیم تجاری میان چین و هند با روم (اروپا) می شدند و از این کار چه هدفی داشتند؟

و بنادر خلیج فارس – لنگر گاه کشتی هایی بودند که به کشورهای دور و نزدیک ایران رفت و آمد میکردند.

در دوران ساسانی ، تجارت دریایی رونق گرفت

ایرانیان باستان به سبب تجربه و مهارت در دریانوردی به تجارت دریایی نیز روی آوردند

در زمان هخامنشیان برای اولین بار به فرمان داریوش کبیر سکه ای زرین به نام **دریک** یا **زریک** ضرب شد.

ضرب سکه چه تاثیری در تجارت ایران باستان داشت؟

تا قبل از رواج سکه، ده نشینان، مازاد محصولات خود را به شهر می آوردند و وبا محصولات دیگر که مورد نیازشان بود، مبادله می کردند.

با ضرب سکه، تجارت رونق پیدا کرد به طوری که بازرگانان با داشتن پول می توانستند کالاهایی خریداری کنند و آنها را به قیمت بیشتر بفروشند.

چه کسانی می توانستند سکه ضرب کنند؟

سکه های زرین فقط به فرمان و به نام پادشاهان ضرب می شد.

حاکمان ایالت ها می توانستند با اجازه پادشاه فقط سکه های سیمین (نقره ای) یا (مسی) ضرب کنند.

هخامنشیان

سلوکیان

اشکانیان

ساسانیان

ساختن جاده

ضرب سکه

دو اقدام مهم داریوش

در ایران باستان ، مالیات منبع اصلی درآمد حکومت ها بود که به صورت نقدی یا جنسی دریافت می شد.

در ایران باستان ، مالیات را چه گروه هایی پرداخت می کردند؟

بیشترین حجم مالیات را کشاورزان پرداخت می کردند. دامداران به نسبت تعداد دام هایشان و

پیشه وران و بازرگانان نیز به میزان کالا و خدماتیکه عرضه می کردند ، مالیات می دادند.

مالیات سرانه

نوع دیگری از مالیات به نام مالیات سرانه وجود داشت که فقط از عامه ی مردم وصول می شد و بزرگان و اشراف از پرداخت آن مخالف بودند.

در چه صورت مالیات افزایش و در چه موافعی بخشیده می شد؟

گاهی به دلیل خالی بودن خزانه، میزان مالیات ها را افزایش می دادند.

البته در مواقعی نیز به سبب جلوگیری از شورش مردم و یا بروز خشکسالی ، بخشش هایی صورت می گرفت.

درآمدهای حکومت

بخش زیادی از درآمد صرف جنگ با دشمنان می شد.

قسمت دیگر آن به مصارف شخصی شاه، شاهزادگان، درباریان و ساختن کاخ های مجلل می رسید

پرداخت حقوق به ماموران حکومتی

درآمد خرج احداث ، نگه داری و تعمیر آتشکده ها، کاروانسراها ، قنات ، سدها و ... می شد.

درس ۲۳

عقاید و سبک زندگی مردم در ایران باستان

در ایران باستان ، **تعلیمات مذهبی** نقش و تاثیر زیادی در زندگی فردی و اجتماعی داشت.

اقوام آریایی کدام عناصر خلقت را مقدس می شمردند؟

• برخی از عناصر خلقت مانند آب ، آتش ، خاک و باد را مقدس می شمردند و برای آنها خدایانی قائل بودند.

زرتشت که بود و مردم را به چه چیز دعوت می کرد؟

• زرتشت پیامبر ایران باستان که قبل از سلسله مادها می زیست. در اندیشه ی اصلاح عقاید ایرانیان برآمد . او مردم را به پرستش اهورامزدا، خدای بزرگ دعوت کرد.

درباره اهورا مزدا در آیین زرتشتی توضیح دهید.

• در آیین زرتشت اهورامزدا منشاء تمام خیر و خوبی ها بود و همواره با اهریمن که سرچشمه ی شر و بدی ها به شمار می رفت، در حال مبارزه بود.

سفارش زرتشت به پیروان خود
چه بود؟

• سفارش می کرد که به منظور یاری اهورامزدا، پندار نیک ، گفتار نیک و کردار نیک را سرمشق زندگی خود قرار دهند.

درباره اوستا توضیح دهید.

• پس از مرگ زرتشت ، پیروانش تعالیم او را در کتابی به نام اوستا گردآوری کردند.

در دوره ی ساسانیان چه دین
هایی رواج داشت؟

• زرتشتی - مسیحی - یهودی - بودایی و مانوی

ایرانیان باستان، آتش را مقدس می شمردند. در دوره ساسانیان آتشکده های زیادی در گوشه و کنار ایران ساخته شدند که آثار بعضی از آنها باقی مانده است.

دیدگاه موبدان زرتشتی نسبت به دیگر ادیان چگونه بود؟ موبدان زرتشتی با رواج و گسترش دین های دیگر در ایران مخالف بودند و نسبت به پیروان سایر ادیان سخت گیری می کردند.

در دوره ساسانی ، دین زرتشتی ، دین رسمی کشور اعلام شد.

اغلب ایرانیان باستان، کشاورز و دامدار بودند.

- در آن دوره غذای اصلی مردم، غلات مخصوصا گندم و جو بود که آنها را آرد می کردند و با آن نان و انواع شیرینی ها را می پختند. علاوه بر نان از انواع گوشت حیوانات اهلی، گوشت پرندگان شکاری، تخم پرندگان، شیر بز و میوه ها و سبزیجات و شربت ها برای تغذیه استفاده می شد.

غذای اصلی
مردم در
ایران باستان:

در ایران باستان بعضی مواد غذایی مانند روغن زیتون از یونان و ادویه از هندوستان به ایران وارد می شده است.

- با آداب خاصی سر سفره می نشستند. آنها سخن گفتن هنگام غذا خوردن را گناه می دانستند. شستن دست ها قبل و بعد از غذا خوردن و خواندن دعای نان در ابتدا و پایان غذا از نکاتی بود که آنها بر سر سفره رعایت می کردند.

آداب غذا خوردن
مردم ایران باستان:

- از ظروف سفالی، سنگی و فلزی

ایرانیان باستان از
چه ظروفی استفاده
می کردند؟

• از مجسمه ها و نقاشی ها یا تصاویری که بر روی سنگ ها ، ظروف یا سکه ها نقش بسته اند.

اطلاعات درباره پوشاک مردم ایران باستان از چه منابعی بدست آمده؟

• مردان و زنان ایران باستان به پوشش بدن اهمیت می دادند و از برهنگی اجتناب می کردند.

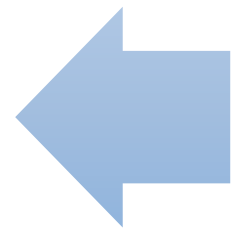
ایرانیان باستان نسبت به پوشش بدن چه اعتقادی داشتند؟

ایرانیان از نخستین کسانی بودند که شلوار را طراحی کردند و پوشیدند.

• شلوار و بالا پوشش های آستین دار و کلاه نمدی پوشاک اصلی مردان بود. زنان نیز از شلوار، پیراهن های بلند و نوعی سر بند استفاده می کردند. لباس های ایرانی مورد توجه بزرگان و درباریان روم و یونان بود و اغلب سعی می کردند از طرح لباس های ایرانی تقلید کنند.

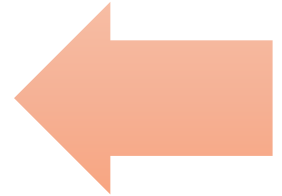
پوشاک ایرانیان در ایران باستان چگونه بود ؟

مردم ایران باستان به چه ورزش هایی علاقه مند بودند؟

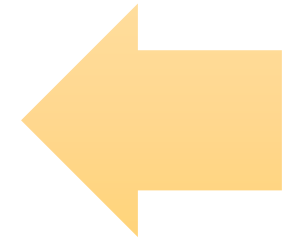
از دیرباز مردم ایران به ورزش های رزمی و پهلوانی چون کشتی علاقه مند بوده اند و پهلوان و پهلوانی در تاریخ کهن ما ریشه دارد.

فردوسی در کتاب شاهنامه از دلاوری اسطوره هایی چون :

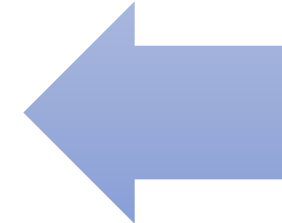
رستم، سهراب ، سیاوش، گرد آفرید و ... در ایران باستان سخن گفته است.

هرودت نوشته است: ایرانیان به فرزندان خود سه چیز را می آموختند:

سواد کاری - تیراندازی - راستگویی

از ورزش های مورد علاقه مردم ایران باستان چه بود؟

سواد کاری و تیراندازی و شکار از ورزش های مورد علاقه مردم آن دوره بوده و پرتاب سنگ یا فلاخن و نیزه و زوبین نیز رواج داشته است.

ورزش چوگان در ایران باستان:

چوگان بازی ، ورزشی است که ایرانیان باستان آن را ابداع کرده اند و سپس از ایران به سایر کشورها راه یافته است . در شاهنامه فردوسی به چوگان بازی اشاره شده است. در زمان هخامنشیان و ساسانیان این ورزش انجام می شده است. امروزه چوگان بازی یکی از ورزش های جهانی محسوب می شود.

واژه جشن به چه
معناست؟

واژه جشن از یشت و یسنه اوستایی گرفته شده که به معنای پرستیدن و نیایش است.

جشن های ایران باستان با
چه چیزهایی ارتباط داشت؟

ارتباط زیادی با تغییر فصل ها و شروع و پایان کار کشاورزی داشتند.

مهم ترین جشن های
دوره ایران باستان:

جشن نوروز، جشن سده و جشن مهرگان از مهم ترین جشن ها بود.

جشن نوروز
در ایران
باستان
چگونه بود؟

نوروز یکی از بزرگ ترین و باشکوه ترین جشن های ایران باستان بوده که در
آغاز فصل بهار برگزار می شده است. نوروز در نزد مردم آن زمان پیام آور نو
شدن سال و رویش طبیعت و شروع فعالیت های کشاورزی بود.

زمان
پیدایش
نوروز

زمان پیدایش نوروز به درستی معلوم نیست اما در برخی از کتاب های کهن مانند
شاهنامه فردوسی ف این جشن را به زمان تاج گذاری جمشید پادشاه اسطوره ای ایران
نسبت می دهند. این جشن در زمان خامنه‌یانیان در تخت جمشید برگزار می شد.

درس ۲۴

دانش و هنر در ایران باستان

پیشرفت های ایرانیان در دانش ، هنر و معماری جلوه هایی از شکوه و عظمت تمدن کهن ایران است.

اساس گسترش ایرانیان در دانش، هنر و معماری : **زبان و خط** بوده است.

از هنگام استقرار اقوام آریایی در سرزمین ایران، **زبان فارسی** ، زبان گفتاری و نوشتاری مردم این سرزمین بوده است.

اصل ۱۵
قانون اساس
می گوید:

زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران ، فارسی است . اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد ولی استفاده از زبان های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس در کنار زبان فارسی آزاد است.

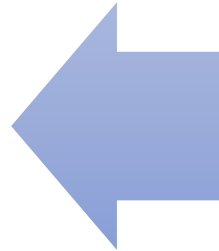
در زمان هخامنشیان ، ایرانیان خط میخی را از اقوام بین النهرین اقتباس کردند و تغییرات زیادی در آن به وجود آوردند.

خط ایرانیان در دوره های مختلف

در دوره های اشکانیان و ساسانیان خط پهلوی رایج بود.

کتیبه های به جا مانده از دوره ی هخامنشیان در بیستون و تخت جمشید به **زبان فارسی** و با **خط میخی** نوشته شده است.

ساختن بناهای عظیم و محکم ، سدها ، پل ها ، ابزارها و وسایل مختلف زندگی که به دست ایرانیان ابداع شده ، نشان می دهد آنها با علوم گوناگونی چون ریاضی ، هندسه ، زمین شناسی و ... آشنا بوده اند.

چگونه درمی یابیم که ایرانیان در گذشته های دور با علوم مختلف آشنا بوده اند؟

• ایرانیان در علم نجوم پیشرفت کرده و با سنجش و تعیین زمان به خوبی آشنا بودند و چون برای فعالیت های کشاورزی که در فصول خاصی از سال انجام می گرفت به تقویم نیاز داشتند، تقویم خورشیدی (شمسی) را به وجود آوردند و سال را به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم کردند و ۵ روز پایانی سال را جداگانه به حساب آوردند. این تقویم از کم نظیرترین تقویم های دنیا است.

چرا ایرانیان باستان تقویم خورشیدی را به وجود آوردند؟

• پزشک جراح ، پزشک معمولی ، پزشک دعا که با دعای مقدس باطن افراد را درمان می کند.

در کتاب اوستا از سه نوع پزشک نام برده شده است:

ایرانیان در پزشکی نیز پیشرفت کرده بودند و خواص درمانی گیاهان را می شناختند.

قدیمی ترین مدرسه ی پزشکی جهان:

در دوره ساسانیان ، شاپور ساسانی در شهر جندی شاپور (در خوزستان کنونی) مدرسه های پزشکی و بیمارستانی تاسیس نمود که یکی از قدیمی ترین مدارس پزشکی جهان به شمار می روند.

در مدرسه جندی شاپور علاوه بر پزشکی ، نجوم ، ریاضیات ، موسیقی ، شیمی (کیمیاگری) تدریس می شد.

صنعتگران و هنرمندان ایران
باستان در چه رشته هایی مهارت
داشتند؟

ایرانیان باستان با توجه به چه
شرایطی خانه های خود را می
ساختند؟

در عصر باستان ، صنعتگران و هنرمندان آثار
بسیار زیبا و ظریفی به وجود آوردند.
آنها در رشته های گوناگون چون سفالگری ،
پارچه بافی ، قالی بافی ، فلز کاری ، چرم
سازی ، زرگری ، کاشی کاری ، سنگ بری ،
حجاری ، قلم زنی ، منبت کاری ، موسیقی و
نقاشی و ... مهارت داشتند.

ایرانیان با توجه به شرایط آب و هوایی
و مصالحی که در منطقه ی آنها بود
خانه های خود را از سنگ، چوب و
خشت می ساختند.

برخی از بناها مانند **تخت جمشید** از نظر **معماری و وسعت و عظمت** شهرت جهانی دارند.

کدام بناهای باستان پیشرفت ایرانیان را
در معماری نشان می دهد؟

تخت جمشید، هگمتانه ، پاسارگاد، تخت
سلیمان ، طاق بستان و طاق کسری